

Élethez igazított alkotmány: alapjog az önvédelem és a magántulajdon védelme

Illés Tibor

Forrás: <http://szegedma.hu/hir/szeged/2012/01/alapjog-lett-az-onvedelem-es-a-magantulajdon-vedelme.html>

Fotó: illusztráció

A 2012. január 1-jével hatályba lépett új alkotmány – Magyarország Alaptörvénye – az alapjogok közé sorolta az önvédelmet és a magántulajdon védelmét. A korábbi években a rendőrség-ügyészség feljelentése alapján a bíróságoknak hosszú ideig, egyedileg kellett vizsgálniuk az önvédelem „jogosságát”. Hogy valóban tiszta kép teremtődött-e ezzel a változtatással, azt az élet maga fogja eldönteni.

Alig akad, aki ne emlékezne a bűnügyi magazinok, tv-műsorok híradásaira, melyekben magánszemélyek életük, vagyonuk védelmére keltek, amit ilyen-olyan sikerrel vittek véghez. Jó néhány esetben ez a támadó sérülésével, netán halálával is járt. Évekig téma volt például annak az idős bácsinak az esete, aki úgy akarta megvédeni többszörösen megdézsmált veteményesét, hogy 230 V feszültséget kötött egy alumínium drótfonatba, amit a telek kerítésén belül helyezett el, és az egyik tolvaj halálos áramütést szenvedett. Az idős ember – aki jogos önvédelemnek gondolta az „áramosítást” – három hónapot volt előzetesben, és egyéves fogházbüntetést kapott két évre felfüggesztve, amit később az ítéletábla megrovásra enyhített.

Persze azért mindig többségében volt az, amikor fizikailag büntetlenül „úsztatta meg” a tettes, lévén a megtámadott vagy nem volt olyan testi-lelki állapotban, hogy bármiféle ellenállást tanúsítson, vagy erre éppen ideje nem maradt.

Eddig a szabály az volt, ha például valakit megtámadtak, akkor csak olyan arányban védekezhetett, amilyen a támadás maga volt. Tehát ha valakit ököllel ütöttek, késsel nem védekezhetett, mert a támadással nem állt arányban a védekezése.

Az alaptörvény hatálybalépésével ennek vége, ugyanis úgy tűnik, a bíróságoknak a továbbiakban nem kell vizsgálniuk a jogos önvédelem, illetve annak erejének, mértékének tárgyában. Vagy mégis?

A Btk. egyelőre mást mond

Az 1978-tól hatályos Büntető Törvénykönyv 29. §-a – 2009-ben 29/A§-sal kiegészítve – rendelkezik azonban az önvédelem „jogosságáról” az alábbiak szerint:

29. § (1) Nem büntethető, akinek a cselekménye a saját, illetőleg a mások személye, javai vagy közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges.

(2) Nem büntethető az sem, aki az elhárítás szükséges mértékét ijedtségből vagy menthető felindulásból túllépi.

(3) A megtámadott nem köteles kitérni a jogtalan támadás elől.

29/A.§ Nem büntethető, aki a saját, illetőleg a mások személye vagy javai elleni jogtalan támadás megelőzéséhez szükséges védelmi eszközt alkalmaz, ha az az élet kioltására nem alkalmas, és annak folytán a jogtalan támadó szenved sérelmet, továbbá ha a védekező a sérelem elkerülése érdekében mindent megtett, ami tőle az adott helyzetben elvárható volt.

Természetesen a jogalkotóknak kell megtenniük a szükséges lépéseket, hogy az alaptörvényhez igazítsák a jogszabályokat. Arról, hogy mi magunk mit tehetünk ezután testi épségünk és vagyonunk védelmében, szakértőként Német Ferencet, a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara országos elnökét kérdeztük.

Az alkotmányra kell mindennek épülnie

Magyarország Alaptörvénye

(2011. április 25.)

„Egyelőre még csak az alkotmány változott, ami az alaptörvény” – kezdte a jelenlegi helyzet értékelését Német Ferenc. „Az összes többi, ide vonatkozó jogszabály változására pedig csak februárban fog sor kerülni. Nagyon várjuk, hogy ezek a módosítások megtörténjenek, de hangsúlyozom, ez fordítva nem történhetett meg. Vagyis nem lehet úgy hozzányúlni a Btk.-hoz, hogy abban például a védekezés mértéke alkotmányba ütközzön. Ezért legelőször az alaptörvényt kellett módosítani, az összes többi csak ezután következhet.”

Az óriási társadalmi igény és elvárás hatására az „élethez igazították” az alkotmányt. Így ahol nincs, vagy nem tud időben megérkezni a rendőr, ahol az ágyában támadják meg az embert, ott lehessen megfelelően védekezni. Ha számtalan más jogszabályban a bizonyítási kényszer megfordítása már megtörtént – például a gyorsajtás esetében az objektív felelősség –, akkor nyilvánvaló, hogy az önvédelem tárgyában is igen lényeges elem az, hogy ne a sértettnek, az ingatlan vagy épp vagyontárgy tulajdonosának kelljen bizonygatnia, hogy a jogos védelem határait épp túllépte-e vagy sem.

Az élet átlépett a Btk.-n

„Be kell azt látni, hogy az 1978-as Btk. már kissé idejét múlta” – jellemezte a helyzetet a vagyonvédelmi szakember. „Az élet már régen meghaladta, hiszen nem húsz-harmincéves távlatokban, hanem egyenesen félévente jelennek meg olyan új elkövetési módozatok, amelyhez már a jogalkotónak is illő fölzárkóznia.”

Olyan, teljesen új jellegű kihívások jelentek meg, melyekre nagyon nehéz a megfelelő ütemben, a megfelelő válaszokat megadni. Persze az élet kényszeríti majd ki azt, hogy merre menjen el a Btk. Ha olyan lesz a békés lakosokat érő támadások mennyisége és minősége, akkor a politikának ahhoz kell igazítani a törvényt, ami a társadalom elvárása. Függetlenül mindattól, ami a jogvédő szervezetek véleménye, hiszen a politikusoknak a társadalmi elvárásoknak kell, kellene megfelelniük. Most felfokozott igény van a védekezésre, a védelemre, mert nagyon eltolódott a hangsúly.

Az egyén a társadalom legalapvetőbb építőköve

„Eddig is, ha a betörő rátört a tulajdonosra, a sértett különböző eszközöket ragadhatott magához, épp azt, ami a keze ügyébe esett” – hangsúlyozta a szakember. „Viszont eddig sem volt mód arra, hogy a leakasztott festménnyel a hóna alatt elszaladó rablót a tulajdonos hátba lője. Erre most sem lesz lehetőség! Ez egy új típusú kultúra, amit meg kell tanulnia az embereknek. A nyugati országokban a társadalom már tudja, hogy mi az, amit meg lehet tenni, és hol az a határ, amit már senkinek sem szabad átlépnie.”

Viszont hazánkban is el kellett mozdulni a jogalkotónak az igények irányába. Míg a korábbi alkotmányban a közösségi, a társadalmi értékek védelme volt a hangsúlyos, és az egyén volt egy kicsit háttérbe szorulva, addig a mostani alaptörvényben erősebben jelenik meg a természetes személy, az egyén mint a társadalom legalapvetőbb építőköve.

Megszűnik a bizonytalanság

„Fontos eleme az elkövetkezendő időszaknak az is, hogyan alakul mindennek a rendőrségi, ügyészségi, bírósági gyakorlata, értelmezése” – foglalta össze a teendőket a vagyonvédelmi kamarai elnök. „Az egész jogsorozatot kell módosítani ahhoz, hogy életszerű, a társadalmi elvárásoknak megfelelő legyen minden.”

Jelenleg, ha rátámadnak késsel egy rendőrre, és az meglövi a támadóját, akkor nagyon komoly vizsgálatok elé nézhet a fegyverhasználat miatt. És ha mindezt egy állampolgár teszi, ő még hosszabb procedúra elé nézhet, holott sértettként csak önmagát védte meg az épp elérhető eszközzel.

Abban azért mindannyian bízhatunk, hogy az alkotmányos garancia elemei megmaradnak, így csak úgy, minden indok nélkül nem löheti le az egyik ember a másikat. Viszont az elvárható a jogalkotóktól, hogy olyan utat, olyan szabályozásokat vezessenek be, melyek garantálják, hogy az ügy kivizsgálása ne húzódhasson éveket, ne hagyja az embereket bizonytalanságban.

Ezután is minden esetet egyenként kell vizsgálni

„Jelenleg extrém esetként még az is előfordulhat, hogy az építkezés tulajdonosát vonják felelősségre, amikor a tolvaj fejére esik egy téglát, és nem volt rajta védősisak, holott épp lopni ment be a területre” – sarkítja ki a jelenlegi helyzetet Német Ferenc. „De a továbbiakban is minden esetet egyenként kell vizsgálni, és nem általánosságban, sablonosan.”

Az előzetes értelmezések szerint a vizsgálati sorrend nem szűnik, nem szűnhet meg. A rendőrség, az ügyészség és a bíróság is egyedi esetként von vizsgálat alá mindent. De ehhez a megfelelő jogszabályoknak rövid időn belül rendelkezésre kell állniuk.

Az állampolgár nem Chuck Norris

„Azt aki belép a telkemre, alkotmányos jogon ezután sem löhetem le! Ilyen nincs, nem volt, és nem is lesz Magyarországon” – oszlatta el a kialakult félreértéseket a szakember. „Most sokan azt gondolják, nekik milyen határtalan lehetőségük lesz a védekezésre, holott a valódi életben ez egyáltalán nincs így. Támadáskor soha nem azon elmélkedik a sértett, miképp is fog majd védekezni.”

Valójában a támadók mindig létszámbeli vagy fizikai fölényben vannak. Ketten-hárman támadnak meg egy védtelen, idős embert, vagy négyen-öten egy családot, ahol férj-feleség-gyerekek vannak. Nagyon ritka az az eset egy rabláskor, amikor „egy az egy ellen”, szemtől szemben kerülne sor a védekezésre. A sértett mindig védtelen helyzetben van, a másik fél viszont készült rá, terepszemlézett, vagy csak egyszerűen fizikai erejét és a meglepetést használja fel bűnös céljai eléréséhez.

„A pánikhelyzet súlyosan megviseli az embert” – mutatta be a valóságot a vagyonvédelmi szakember. „Nagyon sokan ilyenkor egyszerűen leblokkolnak, nem tudnak cselekedni. Egy támadás módosult tudatállapotot eredményezhet.”

Ez a stresszhelyzet ritkán fordul elő az átlagemberek életében, így nagyon ritkán gondolkodnak ilyenkor hideg fejjel. Viszont épp ezért szükséges, hogy ezeket az irracionális cselekménysorokat ne két-három évig vizsgálja a bíróság. Értékelje a jog úgy, hogy valóban az állampolgárt érte testi sérelem, a saját házában, és az épp megragadott eszköz az ilyenkor szükséges és elvárható volt a

támadás elhárítására, az élet megvédésére olyan beszűkült tudatállapotban, ami nem a sértett hibájából következett be.

„A rablók a továbbiakban is testi és létszámbeli fölényben lesznek, és mindenáron rabolni akarnak” – foglalta össze a várható eseményeket Német Ferenc. „Természetesen lesz egy pár sarkos eset, amire a sajtó és a közvélemény azonnal rámozdul, de ha belátjuk azt, hogy kellett néhány lelőtt bankrabló ahhoz, hogy visszaessen ez a típusú bűncselekmény, másképp fogjuk majd értékelni ezeket az eseteket is. A rablók pedig tudatában kellett legyenek eddig is annak, hogy megsérülhetnek, ha rossz helyen, rossz szándékkal járnak.”